

Gedrag en water

Schoner water, ieders zorg

[Lees meer ▶](#)

Home

Klik op het onderdeel van het rapport dat u wilt lezen om direct naar de juiste pagina te gaan.

Inleiding

Medicijnketen

Uitleg symbolen

Textielketen

Mestketen

Inleiding

Oppervlaktewater bevat medicijnresten, microplasticvezels en meststoffen. Deze stoffen hebben nadelige gevolgen voor het milieu en moeten worden verwijderd om water geschikt te maken als drinkwater. Deze stoffen komen in het water door menselijk handelen. Zo hangt gedrag samen met vervuiling.

Dit document laat voor drie ketens zien hoe weg medicijnresten, microplasticvezels van synthetisch textiel en meststoffen uit landbouwactiviteiten in het water belanden. In alle drie de gevallen is een keten van actoren uit de hele maatschappij betrokken. Elke schakel daarin streeft legitieme doelen na, maar samen zorgen de actoren dat deze stoffen in het water komen.

De actoren beïnvloeden elkaar, bewust en onbewust. De interventieladder laat zien hoe dat gebeurt. Ook wordt weergegeven welke psychologische gedragsheuristicen daarbij een rol spelen. Heuristieken zijn impliciete beslisregels die mensen gebruiken wanneer ze besluiten nemen. De drie schema's brengen in beeld hoe en wanneer de actoren elkaar beïnvloeden.

De beschrijvingen van de ketens zijn een samenvatting van drie rapporten met een uitgebreide analyses van de ketens en beïnvloedingsprocessen daarbinnen. Ze bieden inzicht in diverse bekende en geïdentificeerde vormen van de onderlinge beïnvloeding en wederzijdse afhankelijkheden van actoren. Die kennis is bruikbaar bij het ontwikkelen van maatregelen voor verbetering van de water kwaliteit.

Ga naar de
Medicijnketen

Ga naar de
Textielketen

Ga naar de
Mestketen

Interventieladder (IL)

- Keuze elimineren
- Keuze beperken
- Keuze sturen door middel van negatieve prikkels
- Keuze sturen door middel van positieve prikkels
- Keuze sturen door middel van de Ausgangssituatie
- Keuze faciliteren
- Informatie verschaffen
- Niets doen of de situatie monitoren

Psychologische beïnvloeding (heuristieken)

- **Default**
Neiging te kiezen voor de toegewezen optie
- **Beschikbaarheid**
Keuze baseren op informatie/optie die het meest beschikbaar is in ons geheugen
- **Representativiteit**
Inschatten of iets of iemand tot een bepaalde categorie behoort
- **Anchoring**
Neiging om een schatting te maken op basis van een willekeurig referentiepunt of startwaarde
- **Framing**
Keuze baseren op de manier waarop informatie positief of negatief gepresenteerd wordt
- **Sociale norm**
Gedrag van anderen als standaard voor de gepastheid van het eigen gedrag gebruiken (en het baseren van de keuzes hierop)
- **Fun theory**
Gewenst gedrag aantrekkelijk maken door iets vernieuwends, leuks of grappigs
- **Reciprociteit**
Gedrag vertonen op basis van wederkerigheid

Medicijnketen

De medicijnketen bestaat uit ontwikkeling, productie, distributie, voorschrijven, uitgifte, gebruik, rioolwaterzuivering en drinkwaterzuivering. In deze keten zijn er tal van actoren zoals de farmaceutische industrie, toelatingsautoriteiten, verzekeraars, apotheken, artsen, ziekenhuizen, patiënten, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven. Daarnaast spelen belangenorganisaties en de overheid een belangrijke rol. Net als in elke ander werkveld beïnvloeden deze actoren elkaar door wetgeving, met financiële middelen, informatie en gedrag nudges. Er is daardoor ook een breed scala aan mogelijkheden om gedragswetenschappelijke kennis verschillende actoren en processen in de medicijnketen zo te veranderen dat dit de waterkwaliteit en gezondheid ten goede komt.

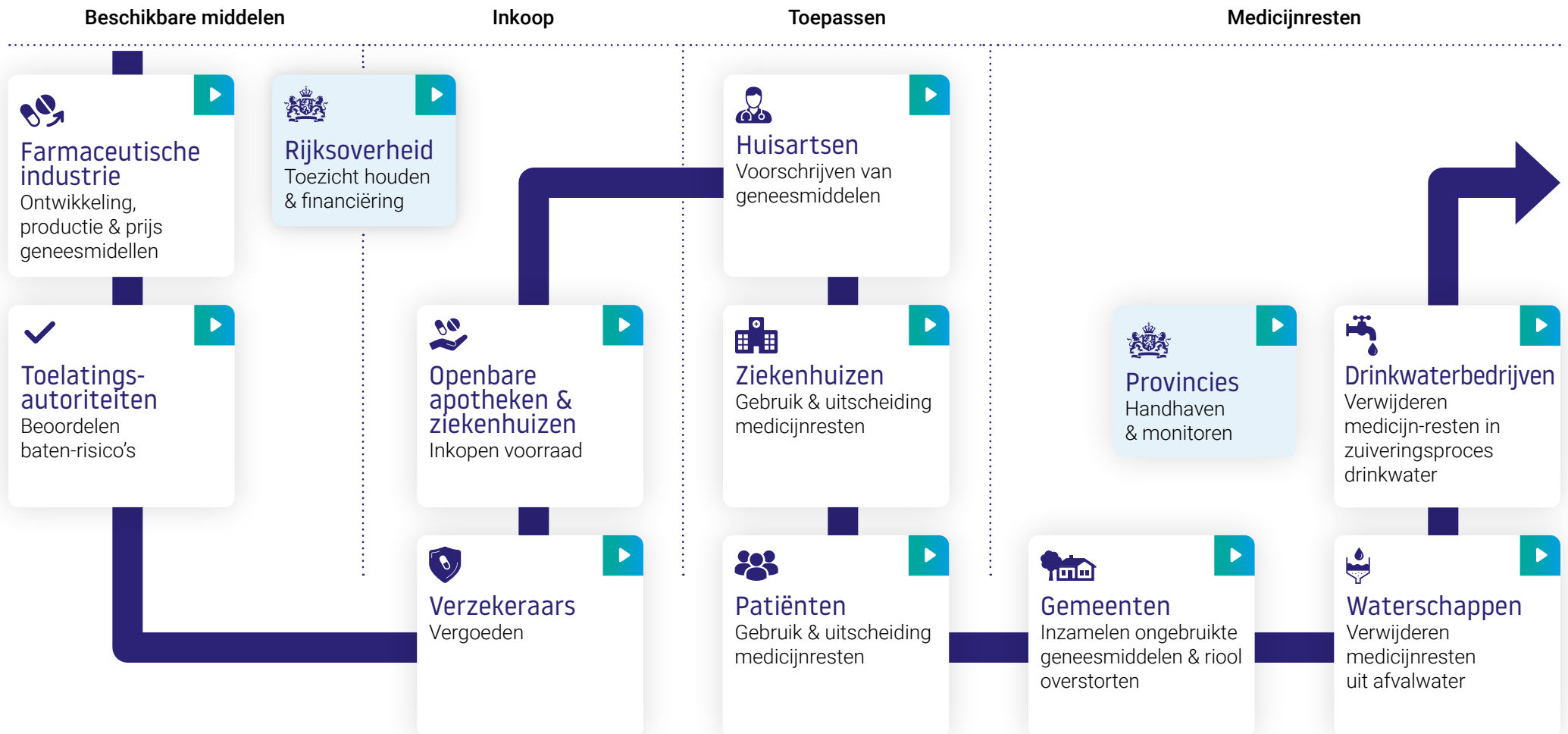
[Bekijk de medicijnketen ▶](#)

Medicijnenketen

Hieronder ziet u een overzicht van de meest relevante partijen voor het beïnvloeden van de keten en waterkwaliteit.

Uitleg symbolen

Medicijnenketen

Textielketen

Mestketen

Rijksoverheid

Beïnvloed

oefent invloed uit op:

Farmaceutische industrie

Interventieladder:

i16 Prijsvoering beïnvloeden door geneesmiddelenvergoedingssysteem

i15 Subsidiëren onderzoek en bieden belastingvoordeel

Heuristiek:

i1 Transparantieregister zorg

Toelatingsautoriteiten

Interventieladder:

i14 Wet geneesmiddelenprijzen

Huisartsen

Interventieladder:

i14 Gebruik Geneesmiddelenvergoedingssysteem

i13 Opstellen van richtlijnen

i12 Campagnes beschikbaarheid medicijnen

Heuristiek:

i1 Transparantieregister

i14 Opstellen geneesmiddelenvergoedingssysteem

i16 Campagnes over milieueffecten medicijnen

Patiënten

Heuristiek:

i14 Medicijnen zonder recept beschikbaar stellen

i16 Voorlichting over zelfzorgmedicijnen

i17 Voorlichting kan onnodig gebruik tegengaan

Provincies

Interventieladder:

i12 Overheid delegeert regionale uitvoering KRW en Grondwaterrichtlijn aan provincie

i17 Overheid delegeert monitoring KRW en grondwaterkwaliteit aan provincie

Rijksoverheid

wordt beïnvloed door:

Beïnvloed door

Provincies

Interventieladder:

De provincie informeert over regionale uitvoering KRW en Grondwaterrichtlijn

Monitoring regionaal uitvoering KRW en Grondwaterrichtlijn

Farmaceutische industrie

Beïnvloed

oefent invloed uit op:

Farmaceutische industrie

Interventieladder:

 Financiering van onderzoek

Heuristiek:

 Selectieve publicatie van (positieve) onderzoeksresultaten

 Door financierder kunnen in uitzonderlijke gevallen onderzoekontwerpen worden aangepast

Openbare apotheken & ziekenhuizen

Heuristiek:

 Patenten op medicijnen

 (Financiële) giften

Huisartsen

Interventieladder:

 Financiële giften

 Organiseren congressen

Heuristiek:

 Richtlijnen voor te hoge dosissen medicijnen

 (Financiële) giften

Farmaceutische industrie

wordt beïnvloed door:

Beïnvloed door

Rijksoverheid

Interventieladder:

i16 Prijsvoering beïnvloeden door geneesmiddelen-vergoedingssysteem

i15 Stimuleren geneesmiddelen-onderzoek voor publieke gezondheid (goede doelen)

Heuristiek:

i16 Transparantie-register zorg

Farmaceutische industrie

Interventieladder:

i15 Financiering van onderzoek

Heuristiek:

i15 Selectieve publicatie van (positieve) onderzoeksresultaten

i16 Financierder beïnvloedt onderzoeksontwerp

Openbare apotheken & ziekenhuizen

Interventieladder:

i16 Preferentiebeleid beïnvloedt de prijs

Heuristiek:

i16 Productiekosten medicijnen in kaart brengen

✓ Toelatingsautoriteiten

worden beïnvloed door:

Rijksoverheid

Interventieladder:

Geneesmiddelen-
vergoedingssysteem
(GVS) en Wet
Geneesmiddelen-
prijzen

Verzekeraars

oefenen invloed uit op:

Patiënten

Interventieladder:

i|4 Met het preferentie-beleid bepaalt de verzekeraar de uitgangssituatie voor de apotheek

Farmaceutische industrie

Interventieladder:

i|6 Preferentiebeleid beïnvloedt de prijs

Openbare apotheken & ziekenhuizen

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Patiënten

Interventieladder:

 Medicijnen beschikbaar na enkele dagen

 Promoten milieuvriendelijke alternatieven

Heuristiek:

 Voorlichting over het gebruik van zelfzorgmedicijnen

 Zonder doktersvoorschrift zelfzorgmedicijnen kunnen krijgen

 Voorlichting over het gebruik van zelfzorgmedicijnen kan gepast gebruik stimuleren

 Voorschreven medicijnen gebeurt o.b.v. leeftijd, richtlijnen en procedures

Farmaceutische industrie

Heuristiek:

 Productiekosten medicijnen in kaart brengen

Openbare apotheken & ziekenhuizen

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Farmaceutische industrie

Heuristiek:

Patenten op medicijnen

Stimuleren 'personalised medication' voor meest geschikte geneesmiddel en dosering

Huisartsen

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Patiënten

Interventieladder:

- i4** Medicijnen pas na enkele dagen beschikbaar maken
- i4** Milieuvriendelijke alternatieven promoten
- i3** Opstellen van richtlijnen en adviezen door de beroepsgroep
- i2** Verschaffen informatie milieueffecten van medicijnen

Heuristiek:

- i1** Voorschrijven medicijnen gebeurt o.b.v. leeftijd, richtlijnen en procedures

Huisartsen

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Rijksoverheid

Interventieladder:

- i14** Gebruik geneesmiddelen-vergoedingssysteem
- i13** Opstellen richtlijnen
- i12** Campagnes beschikbaarheid medicijnen

Heuristiek:

- i14** Opstellen geneesmiddelen-vergoedingssysteem
- i13** Transparantieregister zorg
- i12** Campagnes over milieueffecten medicijnen

Belangenorganisaties

Interventieladder:

- i13** Aanbieden programma's
- i12** Onderling advies en opleiden artsen

Heuristiek:

- i12** Campagnes over milieueffecten medicijnen

Farmaceutische industrie

Interventieladder:

- i15** Financiële giften
- i12** Organiseren congressen

Heuristiek:

- i14** Richtlijnen voor te hoge dosissen medicijnen
- i15** (Financiële) giften

Waterschappen

Interventieladder:

- i12** Informeren milieuvriendelijke alternatieven

Heuristiek:

- i12** Informeren milieuvriendelijke alternatieven

Ziekenhuizen

worden beïnvloed door:

Gemeenten

Interventieladder:

Mogelijkheden bieden medicijnresten los op te vangen/vernietigen

Waterschappen

Interventieladder:

Locaties aanbieden voor inzameling ongebruikte medicijnen

Patiënten

worden beïnvloed door:

Rijksoverheid

Heuristiek:

- Medicijnen zonder recept beschikbaar maken
- Voorlichting kan onnodig gebruik tegengaan
- Voorlichting over zelfzorgmedicijnen

Farmaceutische industrie

Heuristiek:

- Promoten van medicatie via commercials

Verzekeraars

Interventieladder:

- Preferentiebeleid bepaalt de uitgangssituatie

Openbare apotheken & ziekenhuizen

Interventieladder:

- Medicijnen beschikbaar na enkele dagen
- Promoten milieuvriendelijke alternatieven

Heuristiek:

- Voorlichting over het gebruik van zelfzorgmedicijnen
- Zonder doktersvoorschrift zelfzorgmedicijnen kunnen krijgen
- Voorlichting over het gebruik van zelfzorgmedicijnen kan gepast gebruik stimuleren
- Voorschreven medicijnen gebeurt o.b.v. leeftijd, richtlijnen en procedures

Huisartsen

Heuristiek:

- Voorschreven medicijnen gebeurt o.b.v. leeftijd, richtlijnen en procedures

Gemeenten

Interventieladder:

- Locaties aanbieden voor inzameling ongebruikte medicijnen
- Informeren over milieueffecten van medicijnen

Heuristiek:

- Informeren over milieueffecten van medicijnen

Waterschappen

Interventieladder:

- Locaties aanbieden voor inzameling ongebruikte medicijnen
- Informeren over milieueffecten van medicijnen

Heuristiek:

- Informeren over milieueffecten van medicijnen

Gemeenten

oefenen invloed uit op:

Ziekenhuizen

Interventieladder:

- Mogelijkheden bieden medicijnresten los op te vangen/vernietigen

Patiënten

Interventieladder:

- Locaties aanieden voor inzameling ongebruikte medicijnen
- Informeren over milieueffecten van medicijnen

Heuristiek:

- Informeren over effecten van medicijnen op milieu

Waterschappen

oefenen invloed uit op:

Huisartsen

Interventieladder:

- i12** Informeren milieuvriendelijke alternatieven

Heuristiek:

- i12** Informeren milieuvriendelijke alternatieven

Ziekenhuizen

Interventieladder:

- i13** Mogelijkheden bieden medicijnresten los op te vangen/vernietigen

Patiënten

Interventieladder:

- i13** Locaties aanbieden voor inzameling ongebruikte medicijnen

- i12** Informeren over milieueffecten van medicijnen

Heuristiek:

- i12** Informeren over milieueffecten van medicijnen

Drinkwaterbedrijven

worden beïnvloed door:

Provincies

Interventieladder:

 Vergunningverlener
voor onttrekken
grondwater

Provincies

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Rijksoverheid

Interventieladder:

i/2 Informeren
over regionale
uitvoering KRW en
Grondwaterrichtlijn

i/7 Monitoring
grondwaterkwaliteit

Drinkwaterbedrijven

Interventieladder:

i/4 Aanvragen
vergunningen
voor onttrekken
grondwater

Provincies

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Rijksoverheid

Interventieladder:

i/2 Delegeert regionale uitvoering KRW en Grondwaterrichtlijn

i/7 Delegeert regionale monitoring KRW en grondwaterrichtlijn

Textielketen

Microplastics breken nauwelijks af in het milieu en zijn slecht wateroplosbaar. Microplastics komen voor in verschillende vormen, waaronder vezels. Deze vezels worden microplasticvezels genoemd. In de textielketen komen microplasticvezels onder meer vrij tijdens productie en slijten van synthetisch textiel. Een grote hoeveelheid microplasticvezels komt vrij tijdens het wassen. Met een ketenanalyse is de beïnvloeding tussen actoren in de textielketen en de (indirecte) invloed op de waterkwaliteit in kaart gebracht.

De ketenanalyse laat zien dat tussen actoren hoog in de textielketen meer gebruik wordt gemaakt van interventies hoog op de interventieladder. Dit wil zeggen dat er in hogere mate ingegrepen wordt op het beperken van het keuzegedrag. Actoren lager in de textielketen maken meer gebruik van heuristieken. Oftewel, er wordt vaker een nudge (duwtje in de goede richting) ingezet om gewenst gedrag te bevorderen. Het gebruik van nudges lager in de textielketen biedt kansen voor waterschappen om directer met consumenten en gebruikers van textiel te interacteren.

[Bekijk de textielketen](#) ▶

Textielketen

Hieronder ziet u een overzicht van de meest relevante partijen voor het beïnvloeden van de keten en waterkwaliteit.

Textielindustrie

wordt beïnvloed door:

Overheid

Interventieladder:

- Stimuleren onderzoek en ontwikkeling duurzame textielalternatieven

Mode-industrie

Interventieladder:

- Beperken inkoop stoffen en garen

Retailers

Interventieladder:

- Sancties beïnvloeden onderhandelingen

Consumenten

Interventieladder:

- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Heuristiek

- Stimuleren toename duurzame en verantwoorde producten
- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Mode-industrie

Beïnvloed

oefent invloed uit op:

Textielindustrie

Interventieladder:

Beperken inkoop stoffen en garen

Mode-industrie

Interventieladder:

Aanbieden kennis en trainingen door management

Heuristiek:

Voorbeeldfunctie management

Mode-industrie

wordt beïnvloed door:

Beïnvloed door

Mode-industrie

Interventieladder:

- Aanbieden kennis en trainingen door management

Heuristiek

- Voorbeeldfunctie management

Overheid

Interventieladder:

- Invoering belastingen
- Stimuleren onderzoek en ontwikkeling duurzame textielalternatieven
- Aanbieden handvatten, zoals criteria voor keuze leveranciers

Heuristiek

- Overheid gestimuleerde milieu-agenda

Milieuorganisaties

Interventieladder:

- Methodes voor in kaart brengen plastic stromen
- Kennisverspreiding duurzame stofalternatieven
- Agenderen en informeren duurzame textielalternatieven

Consumenten

Interventieladder:

- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Heuristiek

- Stimuleren toename duurzame en verantwoorde producten
- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

 Rijksoverheid
oefent invloed uit op:

Textielindustrie

Interventieladder:

- i15** Stimuleren onderzoek en ontwikkeling duurzame textielalternatieven

Mode-industrie

Interventieladder:

- i16** Invoeren belastingen
- i15** Stimuleren onderzoek en ontwikkeling duurzame textielalternatieven
- i13** Aanbieden handvatten, zoals criteria voor keuze leveranciers

Heuristiek:

- i** Overheid gestimuleerde milieu-agenda

Wasmachine- producenten

Interventieladder:

- i15** Stimuleren onderzoek en ontwikkeling duurzame wasmachines

Waterbeheerders

Interventieladder:

- i15** Stimuleren onderzoek vermindering microplasticvezels in water
- i13** Opstellen monitorings-programma vanuit KRM

Retailers

Heuristiek:

- i** Invoeren CO₂-voetafdruk-belasting

Heuristiek:

- i** Invoeren CO₂-voetafdruk-belasting

Milieuorganisaties

oefenen invloed uit op:

Mode-industrie

Interventieladder:

- Methodes voor in kaart brengen plastic stromen
- Kennisverspreiding duurzame stofalternatieven
- Agenderen en informeren duurzame textielalternatieven

Wasmachine- producenten

Interventieladder:

- Verduurzaming door aanbieden keurmerk
-
- Heuristiek:*
- Uitdragen norm door aanbieden keurmerk

Consumenten

Interventieladder:

- Informeren microplasticvezels

Wasmachineproducenten

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Gebruikers (van kleding)

Interventieladder:

il4 Gebruik standaard
wasprogramma's

il2 Informeren
doe-het-zelf filter

il2 Onderhouds-
instructies
aanpassen
(residu filters)

Heuristiek:

il4 Gebruik standaard
wasprogramma's

Consumenten

Interventieladder:

il3 Aanbieden filters
en waszakken

Wasmachineproducenten

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Overheid

Interventieladder:

Stimuleren onderzoek en ontwikkeling duurzame wasmachines

Milieuorganisaties

Interventieladder:

Verduurzaming door aanbieden keurmerk

Heuristiek:

Uitdragen norm door aanbieden keurmerk

Terug naar overzicht

Textielketen

Retailers

oefenen invloed uit op:

Beïnvloed

Textielindustrie

Interventieladder:

Sancties beïnvloeden
onderhandelingen

Uitleg symbolen

Medicijnketen

Textielketen

Mestketen

Retailers

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Overheid

Heuristiek:

Invoeren
CO₂-voetafdruk
belasting

Invoeren
CO₂-voetafdruk
belasting

 Media

oefenen invloed uit op:

Consumenten

Interventieladder:

 Stimuleren duurzame kledingkeuzes

 Informeren en vereenvoudigen (complexe) problematiek

Heuristiek:

 Wijzen op verantwoordelijkheid en consequenties

 Stimuleren duurzame kledingkeuzes

Consumenten

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Textielindustrie

Interventieladder:

- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Heuristiek:

- Stimuleren toename duurzame en verantwoorde producten
- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Mode-industrie

Interventieladder:

- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Heuristiek:

- Stimuleren toename duurzame en verantwoorde producten
- Preferenties consumenten omtrent duurzaamheid

Consumenten

Heuristiek:

- Kledingkeuzes uit gewoonte door ontbreken kennis microplasticvezels
- Kledingkeuzes op beschikbaarheid door ontbreken kennis microplasticvezels
- Kledingkeuzes ten behoeve van uitdragen eigen identiteit
- Kledingkeuzes gebaseerd op sociale norm

Consumenten

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Milieuorganisaties

Interventieladder:

- Informeren microplasticvezels

Media

Interventieladder:

- Stimuleren duurzame kledingkeuzes
- Informeren en vereenvoudigen (complexe) problematiek

Heuristiek:

- Wijzen op verantwoordelijkheid en consequenties
- Stimuleren duurzame kledingkeuzes

Wasmachine- producenten

Interventieladder:

- Aanbieden filters en waszakken

Consumenten

Heuristiek

- Kledingkeuzes uit gewoonte door ontbreken kennis microplasticvezels
- Kledingkeuzes op beschikbaarheid door ontbreken kennis microplasticvezels
- Kledingkeuzes ten behoeve van uitdragen eigen identiteit
- Kledingkeuzes gebaseerd op sociale norm

Gebruikers (van kleding)

oefenen invloed uit op:

Beïnvloed

Gebruikers (van kleding)

Heuristiek:

Culturele norm
beïnvloedt
wasfrequentie

Gebruikers (van kleding)

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Wasmachine- producenten

Interventieladder:

Gebruik standaard
wasprogramma's

Onderhouds-
instructies
aanpassen
(residu filters)

Informereren
doe-het-zelf filter

Heuristiek:

Gebruik standaard
wasprogramma's

Gebruikers (van kleding)

Heuristiek:

Culturele norm
beïnvloedt
wasfrequentie

Waterbeheerders

worden beïnvloed door:

Overheid

Interventieladder:

i15 Stimuleren onderzoek vermindering microplastic-vezels in water

i13 Opstellen monitoringsprogramma vanuit KRM

Mestketen

Bij het gebruik van mest kunnen fosfaat en stikstof in het oppervlaktewater en grondwater terecht komen waar ze een negatieve invloed hebben op het milieu. Er zijn veel actoren die indirect invloed hebben op hoe mest wordt gebruikt en hoeveel mest er wordt gebruikt. In deze ketenanalyse geven we aan hoe verschillende actoren die invloed uitoefenen. Hiervoor gebruiken we de interventieladder. Welke gewoonten en prikkels invloed hebben op hun gedrag, laten we zien met behulp van heuristieken.

De belangrijkste processen in de keten lopen via agrariërs en consumenten. Agrariërs worden vooral beïnvloed door regels van de overheden en eisen van afnemers. Daarnaast kiezen ze op basis van hun eigen normen en waarden, invloed uit hun sociale omgeving en kennis over productiemethoden en producten hoe ze omgaan met mest. De vraag naar milieuvriendelijke producten wordt bepaald in een samenspel van consumenten, die de vraag bepalen, en supermarkten, die de vraag sturen. Bij het maken van bewuste keuzes maken consumenten gebruik van informatie die ze via verschillende kanalen krijgen.

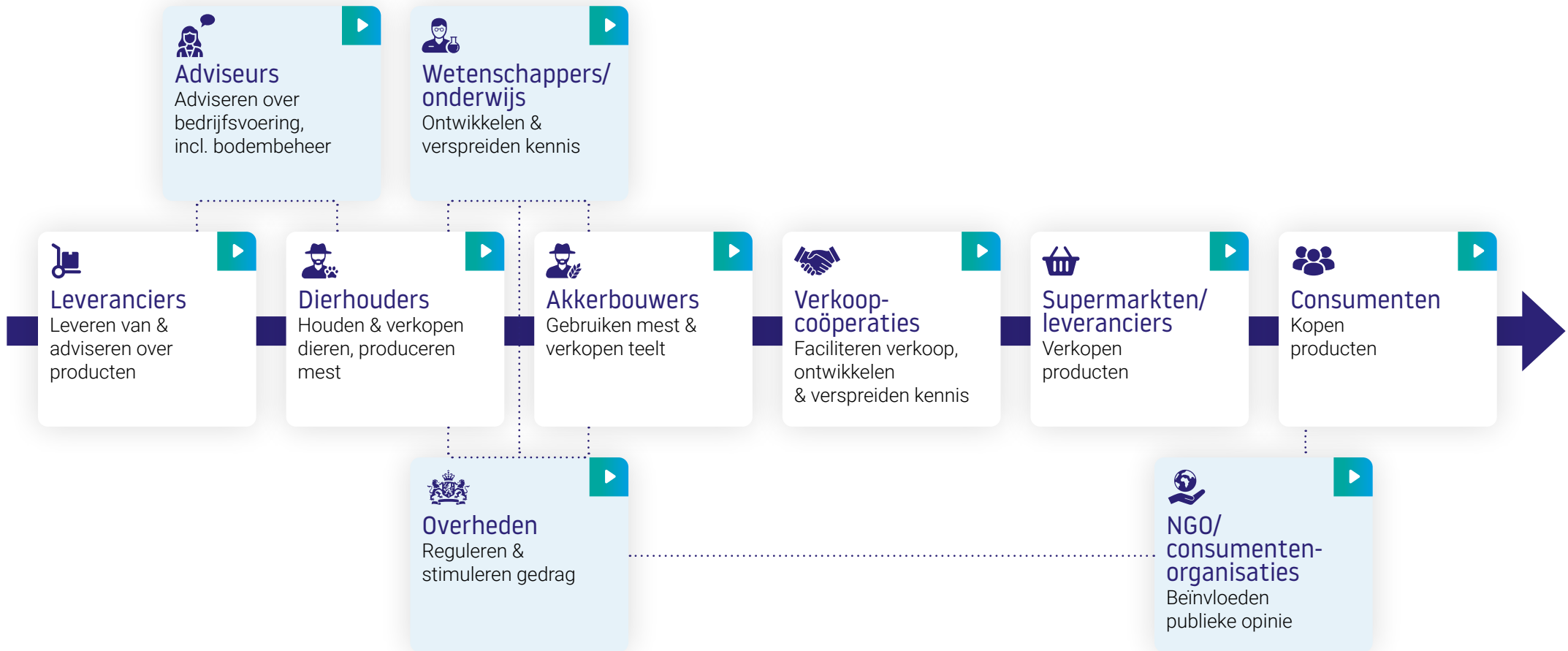
[Bekijk de mestketen](#)

Mestketen

Hieronder ziet u een overzicht van de meest relevante partijen voor het beïnvloeden van de keten en waterkwaliteit.

Leveranciers

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Dierhouders

Interventieladder:

i14 Uitgangssituatie wordt bepaald via aanbod en manier van aanbieden

i13 Faciliteren door manier van aanbieden advies en informatie bij producten

i12 Informatie en advies over (gebruik) producten

Heuristiek:

 Kiezen voor standaard advies op website leverancier

Akkerbouwers

Interventieladder:

i14 Uitgangssituatie wordt bepaald via aanbod en manier van aanbieden

i13 Faciliteren door manier van aanbieden advies en informatie bij producten

i12 Informatie en advies over (gebruik) producten

Heuristiek:

 Kiezen voor standaard advies op website leverancier

Leveranciers

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Dierhouders

Interventieladder:

Kopen van
aanboden
producten

Akkerbouwers

Interventieladder:

Kopen van
aanboden
producten

Adviseurs

oefenen invloed uit op:

Dierhouders

Interventieladder:

 Informatie en advies over (gebruik) producten

Heuristiek:

 Informatie gekleurd brengen

 Aankoop doen op basis van adviesgesprekken

Akkerbouwers

Interventieladder:

 Informatie en advies over (gebruik) producten

Heuristiek:

 Informatie gekleurd brengen

 Aankoop doen op basis van adviesgesprekken

Overheden

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Dierhouders

Interventieladder:

- il8** Regelgeving fosfaat, stikstof en mestverwerking
- il6** Negatieve prikkels via boetes en belastingen
- il5** Subsidies voor duurzame productie-methoden en investeringen

Heuristiek:

- Wettelijk kader
- Informatie-campagnes, regelgeving en regelgeving

Akkerbouwers

Interventieladder:

- il8** Regelgeving maximale mestgift; Plaatselijke verordening etc.
- il6** Negatieve prikkels via boetes en belastingen
- il5** Subsidies voor duurzame productie-methoden en investeringen

Heuristiek:

- Wettelijk kader
- Informatie-campagnes, regelgeving en regelgeving

Verkoopcoöperatie

Interventieladder:

- il8** Verbieden middelen
- il7** Eisen stellen aan producten

Overheden

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Consumenten

Interventieladder:

Kiezen voor andere beleidsmakers

Heuristiek:

Keuze verkiezingen: past partij bij denkbeeld

NGO/consumentenorganisaties

Interventieladder:

Via lobby pleiten voor beleid in belang van achterban

Heuristiek:

Kennis over belangen, milieumconditie en oplossingen

Wetenschappers

Interventieladder:

Kennis beïnvloedt beleidskeuzes

Heuristiek:

Beschikbare kennis effecten productiemethoden, normen, naleving

Wetenschappers/onderwijs

oefenen invloed uit op:

Overheden

Interventieladder:

- Informeren over effecten, normen en mogelijkheden

Heuristiek:

- Beschikbare kennis effecten productiemethoden, normen, naleving

Akkerbouwers

Interventieladder:

- Educatie productiemethoden en effecten

Heuristiek:

- Kennis over productiemethoden en effecten

Dierhouders

Interventieladder:

- Educatie productiemethoden en effecten

Heuristiek:

- Kennis over productiemethoden en effecten

NGO/consumentenorganisaties

Interventieladder:

- Informeren over toestand milieu

Heuristiek:

- Beschikbare kennis effecten productiemethoden, normen, naleving

Dierhouders

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Akkerbouwers

Interventieladder:

Geld betalen voor
verwerken mest

Dierhouders

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Overheden

Interventieladder:

- il8** Regelgeving fosfaat, stikstof en mestverwerking

Heuristiek:

- Wettelijk kader
- informatie-campagnes, regelingen en regelgeving

Dierhouders

Interventieladder:

- Sociale controle en normen eigen omgeving

Leveranciers

Interventieladder:

- il4** Assortiment en manier van aanbieden stuurt keuzes agrariërs
- il3** Faciliteren keuzes door manier van aanbieden van informatie en advies bij producten
- il2** Informatie en advies over (gebruik) producten

Heuristiek:

- Aankoop doen op basis van kennis uit adviesgesprekken
- Leveranciers kunnen informatie gekleurd brengen
- Kiezen voor standaard product op website leverancier

Verkoopcoöperatie

Interventieladder:

- il5** Opzetten labels voor verzilveren extra milieu-inspanningen
- il4** Uitgangssituatie veranderen door eisen stellen aan producten
- il2** Informeren over nieuwe producten en methoden

Heuristiek:

- Normen stellen aan producten
- Uitwisselen van kennis onder leden

Supermarkten

Interventieladder:

- il5** Positieve prikkel via certificaten en premies voor extra milieu-inspanningen
- il4** Stellen eisen aan productiemethoden

Heuristiek:

- Normen stellen aan producten
- Premies voor extra milieu-inspanningen

Wetenschappers/onderwijs

Interventieladder:

- il2** Kennis over (effecten) productiemethoden

Akkerbouwers

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Dierhouders

Interventieladder:

Betalen voor afvoeren mest

Akkerbouwers

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Overheden

Interventieladder:

- il8** Regelgeving maximale mestgift, derogatie

Heuristiek:

- i** Wettelijk kader
- i** Kennis over regelgeving en beschikbare regelingen

Akkerbouwers

Heuristiek:

- i** Sociale controle en normen eigen omgeving

Leveranciers

Interventieladder:

- il4** Assortiment en manier van aanbieden stuurt keuzes agrariërs
- il3** Faciliteren keuzes door manier van aanbieden van informatie en advies bij producten
- il2** Informatie en advies over (gebruik) producten

Heuristiek:

- i** Aankoop doen op basis van kennis uit adviesgesprekken
- i** Leveranciers kunnen informatie gekleurd brengen
- i** Kiezen voor standaard product op website leverancier

Verkoopcoöperatie

Interventieladder:

- il5** Opzetten labels voor verzilveren extra milieu-inspanningen
- il4** Uitgangssituatie veranderen door eisen stellen aan producten
- il2** Informeren over nieuwe producten en methoden

Heuristiek:

- i** Normen stellen aan producten
- i** Uitwisselen van kennis onder leden

Supermarkten

Interventieladder:

- il5** Positieve prikkel via certificaten en premies voor extra milieu-inspanningen
- il4** Stellen eisen aan productiemethoden

Heuristiek:

- i** Normen stellen aan producten
- i** Premies voor extra milieu-inspanningen

Wetenschappers/onderwijs

Interventieladder:

- il2** Educatie productiemethoden en effecten

Heuristiek:

- i** Beschikbare kennis productiemethoden

Verkoopcoöperaties

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Dierhouders

Interventieladder:

i15 Opzetten labels voor verzilveren extra inspanningen

i14 Stellen normen gebruik nutriënten/ productiemethoden

i12 Informeren over nieuwe producten en methoden

Heuristiek:

 Uitwisselen van kennis onder leden

 Innovaties promoten als duurzame optie

Akkerbouwers

Interventieladder:

i15 Opzetten labels voor verzilveren extra inspanningen

i14 Stellen normen gebruik nutriënten/ productiemethoden

i12 Informeren over nieuwe producten en methoden

Heuristiek:

 Uitwisselen van kennis onder leden

 Innovaties promoten als duurzame optie

Consumenten

Interventieladder:

i13 Kiezen voor andere beleidsmakers

Heuristiek:

 Producten kwalificeren middels labels

Verkoopcoöperaties

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Supermarkten

Interventieladder:

 Financiële beloning voor extra inspanningen

 Stellen eisen aan productiemethoden

Heuristiek:

 Via normen standaard veranderen

Overheden

Interventieladder:

 Normen stellen aan producten

Supermarkten/leveranciers

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Consumenten

Interventieladder:

- i15** Positieve prikkels: aanbiedingen en prijs
- i14** Aanbod bepaalt uitgangssituatie
- i13** Keuze faciliteren door inrichting en aanbod
- i12** Informeren via schap, display, product

Heuristiek:

- i15** Aanbod en schap-indeling beïnvloed keuzegedrag
- i14** Manier waarop product gepresenteerd wordt in reclames
- i13** Labels maken duidelijk tot welke categorie een product behoort
- i12** Beschikbaarheid informatie op verpakking/ in winkel bepaalt keuze
- i11** Merk meet identiteit aan voor aansluiting bij consument

Verkoop-coöperaties

Heuristiek:

- i15** Hogeren prijs voor extra milieu-inspanning
- i14** Uitgangssituatie veranderen door eisen stellen aan producten

Heuristiek:

- i11** Normen stellen aan producten

Dierhouders

Interventieladder:

- i15** Hogeren prijs voor extra milieu-inspanning
- i14** Uitgangssituatie veranderen door eisen stellen aan producten

Heuristiek:

- i13** Beloningen voor extra inspanning
- i11** Normen stellen aan producten

Akkerbouwers

Interventieladder:

- i15** Hogeren prijs voor extra milieu-inspanning
- i14** Uitgangssituatie veranderen door eisen stellen aan producten

Heuristiek:

- i13** Beloningen voor extra inspanning
- i11** Normen stellen aan producten

Supermarkten/leveranciers

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Consumenten

Interventieladder:

Vraag naar
producten

NGO/consumentenorganisaties

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

Consumenten

Interventieladder:

i13 Keuze faciliteren door opzetten labels

i12 Informeren via campagnes

Heuristiek:

 Door framing sociale norm ervan beïnvloeden

 Ondersteunen labels/duurzame initiatieven

Overheden

Interventieladder:

i12 Proberen de uitgangssituatie te veranderen via lobby

NGO/consumentenorganisaties

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Consumenten

Interventieladder:

- Financiële bijdrage steunt werk van organisaties die bepaalde doelen nastreven

Heuristiek:

- Donaties voor werk

Wetenschappers

Interventieladder:

- Informeren over toestand milieu

Heuristiek:

- Leveren inzicht in problemen en oplossingen

Consumenten

Beïnvloed

oefenen invloed uit op:

NGO/consumenten-organisaties

Interventieladder:

i15 Financiële bijdrage maakt werk mogelijk

Overheden

Interventieladder:

i14 Politieke keuzes kunnen regelgeving sturen die daarmee de uitgangssituatie veranderd

Heuristiek:

i15 Keuze verkiezingen: past partij bij denkbeelden

Supermarkten

Interventieladder:

i15 Waarderen aanbod door kopen producten en klantrelatie

Consumenten

worden beïnvloed door:

Beïnvloed door

Supermarkten

Interventieladder:

- Assortiment bepaalt keuze mogelijkheden
- Keuze faciliteren door inrichting en aanbod
- Informeren via schap, display, product

Heuristiek:

- Assortiment bepaalt keuze mogelijkheden
- Schapindeling beïnvloed keuzegedrag
- Informatie op de verpakking en in de winkel
- Labels laten product-categorie zien

Supermarkten

Heuristiek:

- Consument vergelijkt producten binnen assortiment
- Merken sluiten aan bij normen en waarden van consument
- Inspelen op sociale normen bij positioneren van producten
- Manier waarop product gepresenteerd wordt in reclames

NGO/consumenten-organisaties

Interventieladder:

- Keuze faciliteren door opzetten labels
- Informeren over milieuproblemen en oplossingen

Heuristiek:

- Opzetten labels, laat zien wat de organisatie als goede keuze beschouwd
- Door framing perceptie van product of gedrag beïnvloeden
- Beïnvloeden opinie

Verkoop-coöperaties

Heuristiek:

- Keuze faciliteren middels labels
-
- Producten kwalificeren middels labels
- Informatie op de verpakking en in de winkel

Tot slot: de ketens getypeerd

Er blijven kansen onbenut om gedragswetenschappen in te zetten voor een betere waterkwaliteit. Vooroordelen jegens gedragswetenschappen spelen daarbij een rol. Ten onrechte, want bij elke vorm van communicatie komt gedragsbeïnvloeding kijken. Dan kun je het maar beter goed doen, door gedragsbeïnvloeding in beeld te brengen. De analyses voor de medicijnketen, de textielketen en de mestketen in dit document tonen hoe gewenste en ongewenste beïnvloeding verloopt. De overzichten laten ook zien waar ruimte is om invloed uit te oefenen, waarvan de watersector gebruik kan maken.

Medicijnketen

Er zijn veel kansen om met de inzet van gedragswetenschappen de hoeveelheid medicijnen in het water te verminderen. Daarbij zijn therapietrouw en doelmatig medicijngebruik de sleutels tot succes. Dat vraagt om concrete en nauwe samenwerking tussen de watersector en zorgprofessionals.

Textielketen

Voor de watersector liggen er kansen om gedragswetenschappen in te zetten in het contact met consumenten en gebruikers, om de hoeveelheid microplasticvezels in het water te verminderen. Er is namelijk een groeiende interesse in duurzaamheid onder consumenten en gebruikers van kleding. Er valt daarom terrein te winnen, door microplastics expliciet onderdeel te maken van de definitie 'duurzaamheid'.

Mestketen

De sociale omgeving van consumenten en agrariërs bepaalt de interesse in duurzaamheid. Samen bepalen die vraag en aanbod. Zolang de overheid niet wil reguleren of fiscaal belasten, is inspelen op duurzame consumptie de openstaande route. En daar is een wereld te winnen door goed aansluiting bij de leefwereld van de doelgroep.

